

บทความเผยแพร่ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2563

เกษตรอินทรีย์ PGS แปรริ้ว

เรียบเรียงโดย นางสาวเกษร จำปา¹ นางสาวนิโลบล สุจสินธุ์² นางสาวสุนิสา สิงคิบุตร³

1. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2. นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
3. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2 กรมพัฒนาที่ดิน

เกษตรอินทรีย์ เป็นระบบการเกษตรที่

มีหลักการเพื่อให้คงสภาพความสมบูรณ์และการมีสุขภาพที่ดีของดิน ระบบนิเวศน์ และมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์รวมไม่สามารถแยกจากกันได้ การทำเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS) หรือ พีจีเอส เป็น

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการรับรองเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโดยองค์กรผู้ผลิตเอง (first party certification) แต่ในบางกรณี ก็อาจเป็นการดำเนินการของผู้ซื้อผลผลิตจากเกษตรกร (second party certification) แต่ไม่ใช่เป็นการตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระ (third party) โดยระบบชุมชนรับรองนี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในระบบการตรวจรับรองมากกว่าระบบการตรวจรับรองแบบอื่น

ระบบชุมชนรับรองนี้ริเริ่มขึ้นโดยสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า IFOAM – Organic International กับหน่วยงานระหว่างประเทศและองค์กรท้องถิ่นอีกหลายแห่ง ซึ่งเห็นร่วมกันว่า ระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระจากภายนอกนั้นไม่ได้เหมาะกับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์เพื่อขายในท้องถิ่น เพราะมีระเบียบข้อกำหนดที่ค่อนข้างเข้มงวด สลับซับซ้อนและมากเกินไปสำหรับการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่น มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการขึ้นทะเบียน นอกจากนี้ ด้วยระเบียบที่เข้มงวด ทำให้การตรวจรับรองของหน่วยงานอิสระไม่สามารถเปิดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระบบการตรวจรับรองได้มากนัก

IFOAM ได้ให้คำนิยามสั้นๆ ว่า พีจีเอส คือ ระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่น ที่ให้การรับรองผู้ผลิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือ เครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความรู้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2560; ฤทธิส และคณะ, 2559; สหกรณ์กรีนเนท, 2562) ระบบพีจีเอสถูกพัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และได้นำไปทดลองใช้ใน 8 ประเทศ ที่มีบริบทแตกต่างกัน ได้แก่ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย แอฟริกาตะวันออก นามิเบีย อินเดีย บราซิล อุรุกวัย และฝรั่งเศส ปัจจุบันประเทศที่นำพีจีเอสไปใช้ในการรับรองผู้ผลิตอินทรีย์มีมากกว่า 72 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย สำหรับประเทศไทยนั้น พีจีเอสเริ่มต้นขับเคลื่อนโดยองค์การนอกภาครัฐ คือมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย (มกอท.) เป็นหนึ่งหน่วยงานกลาง ผู้ซึ่งจัดทำระบบพีจีเอสแก่เกษตรกรกลุ่มนำร่อง 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทัพไทย จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มพีจีเอสอินทรีย์สุขใจ จังหวัดนครปฐม กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เชียงใหม่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตร

อินทรีย์ แม่มอก อำเภอกะปง จังหวัดลำปาง และ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2560)

ปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรอินทรีย์พีจีเอส เพิ่มขึ้นในหลายจังหวัด เช่น เกษตรอินทรีย์ PGS สุราษฎร์ธานี เกษตรอินทรีย์ PGS บึงกระจับ จังหวัดเพชรบูรณ์, เกษตรอินทรีย์ PGS จังหวัดยโสธร เกษตรอินทรีย์ PGS เชียงราย กลุ่มเกษตรอินทรีย์ บ้านก้างปลาโมเดล จังหวัดเลย กลุ่มเกษตรอินทรีย์ PGS จังหวัดสงขลา เกษตรอินทรีย์ PGS โคนนาโก จังหวัด ยโสธร กลุ่มเพื่อใจอินทรีย์ จังหวัดสระแก้ว และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ PGS แปดรีว เป็นต้น

ภาพที่ 1 พักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ PGS แปดรีว

“PGS แปดรีว” เกิดจากการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2559

ในขณะนั้นมีสมาชิกจำนวน 13 ราย โดยมี นายนิรุจน์ ศรีเกษม ซึ่งเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการแปรรูปพืชผักและสมุนไพรเป็นประธานกลุ่ม ในวัตถุประสงค์แรกเกษตรกรต้องการปลูกผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยไว้สำหรับบริโภคเอง เมื่อเหลือจากบริโภคก็แจกจ่าย แบ่งปัน ให้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียงในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายของผู้ปลูกและผู้บริโภคผักที่มีคุณภาพ ปลอดภัยขึ้น ถือเป็นกรณีนำแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม

ภาพที่ 2 การประชุม และการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

ต่อมาเริ่มมีเกษตรกรรายอื่นสนใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มและเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ และเพื่อให้เกษตรกรรายย่อย ได้มีโอกาสเข้าถึงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีความเหมาะสม เข้ากับ สภาพภูมิสังคมท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา พร้อมทั้งมีใบรับประกันความเป็นเกษตรอินทรีย์ ทาง กลุ่มฯจึงได้นำระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) มาใช้ ระบบ PGS นี้ สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์ นานาชาติ หรือ IFOAM ได้พัฒนารูปแบบการตรวจรับรองขึ้นมา เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยสามารถกล่าว อ้าง ติดฉลากผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตตามหลักการของเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้เกิดการขยาย ช่องทางการตลาด ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมนี้ เกษตรกรในกลุ่มหรือในชุมชนเดียวกัน จะทำ หน้าที่ยืนยันและตรวจรับรองตนเอง ต่างจากระบบการรับรองอื่น ที่มีบุคคลที่สามารถหรือหน่วย ตรวจสอบเป็นผู้ตรวจ ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงและเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถเข้าถึงได้ หัวใจหลักของ กลุ่มเกษตรกร PGS แดร์รี่ คือ “ผู้ผลิตปลอดภัย ผู้บริโภคปลอดภัย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม มีจริยธรรม คุณธรรม”

วิธีการสมัครเข้าร่วมกลุ่มคือ เกษตรต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 5 ราย เข้าอบรมหลักสูตรการทำ เกษตรอินทรีย์ และปฏิบัติตามมาตรฐาน 19 ข้อที่กลุ่มเป็นผู้กำหนด เพื่อรักษาคุณภาพความเป็น เกษตรอินทรีย์ของผลิต เน้นให้สมาชิกในกลุ่มต้องยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและ การทำเกษตร

เมื่อเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วจะต้องมีขั้นตอนการตรวจรับรอง 3 ขั้น ดังนี้

- ขั้นแรกเป็นการออกตรวจประเมินเบื้องต้นเพื่อให้คำแนะนำสำหรับมาตรฐานบางข้อที่ เกษตรกรยังไม่พร้อมและให้เวลาการปรับปรุง 3 เดือน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ

กลางที่ทางกลุ่มคัดเลือกขึ้นมาจากแต่ละอำเภอ 1-2 ราย ร่วมกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาเขาหินซ้อนฯ และประธานกลุ่มฯ เป็นผู้ตรวจ

- ขั้นตอนที่สองเป็นการตรวจประเมินซ้ำ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มที่ได้ใบรับรองแล้วและอยู่ใกล้พื้นที่ ร่วมกับหัวหน้ากลุ่มที่สมัครเข้ารับการรับรองใหม่ในแต่ละท้องที่เป็นผู้ตรวจ ถ้าผ่านมาตรฐานที่กำหนดก็นำรายชื่อส่งรวบรวมไว้จนครบรอบปีเพื่อขอลอกใบรับรอง และหลังจากที่เกษตรกรได้ใบรับรองแล้ว
- ขั้นสุดท้ายเป็นการตรวจสอบเพื่อยืนยัน โดยกลุ่มจะมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มในท้องที่พิจารณาคัดเลือกสมาชิกในกลุ่มขึ้นมาเป็นกรรมการตรวจ หรือกลุ่มจะเลือกกรรมการในการตรวจสอบเพื่อยืนยันเองก็ได้

การลงนามใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS แปดรีฟ จะประกอบด้วยตัวแทนจาก 3 ภาคส่วนคือ 1.ตัวแทนเกษตรกร (ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ PGS แปดรีฟ) 2. ตัวแทนผู้บริโภค (นายกเทศมนตรีตำบลพนมสารคาม) 3.ตัวแทนนักวิชาการ (ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาเขาหินซ้อน) ใบรับรองจะมีอายุ 3 ปี แต่ถ้าระหว่างนั้นเกษตรกรทำผิดข้อกำหนดของกลุ่ม ก็จะมีการตัดเตือนหรือยกเลิกใบรับรองคืนเพื่อรักษาความเป็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม

ภาพที่ 3 การตัดแต่ง และทำความสะอาด หลังการเก็บผลผลิตผักอินทรีย์

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์ PGS แปดรีฟมีสมาชิกที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแล้วทั้งหมด 216 ราย มีทั้งที่เป็นเกษตรกรรายใหญ่ที่มีผลผลิตมาก และส่งผลผลิตอินทรีย์จำหน่ายยังแหล่งรับซื้อต่างๆ เช่น ซีพี แม็คโคร และเกษตรกรรายย่อยที่จำหน่ายผลผลิตในชุมชน โรงพยาบาล และปั้มน้ำมันเป็นต้น ด้วยความมั่นใจในคุณภาพมาตรฐานของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่ม

ภาพที่ 4 การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตอินทรีย์ ในชุมชน โรงพยาบาล และปั้มน้ำมัน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. 2560. คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส. กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. 2560. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564. แหล่งที่มา : <http://planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2560/strategy11.pdf>, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2563.

อุลิต อธิบุญวัฒน์, จินตนา อินทรมงคล, สมชัย วิสารทพงศ์, ปริญญา พรสิริชัยวัฒนา และ ลักษณ์ เมตปราชณี. 2559. บทความวิชาการ/มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมคืออะไร. Thai Journal of Science and Technology 5 (2): 119-134.

สหกรณ์กรีนเนท จำกัด. 2562. บทความ/เกษตรอินทรีย์ ระบบชุมชนรับรอง PGS การรับรองแบบมีส่วนร่วม. แหล่งที่มา: <https://www.greenet.or.th/ระบบชุมชนรับรอง-pgs-การรับ/>, 6 กุมภาพันธ์ 2563.